

Õiguskantsler

Villu Kõve
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie nr
Meie 18.11.2024 nr 6-10/240304/2406747

Taotlus tunnistada stipendiumitaotluste esitamist puudutava määruse § 2 lõige 2 kehtetuks

Lugupeetud Riigikohtu esimees

Õiguskantsleri seaduse § 18 lõike 1 alusel esitan Riigikohtule taotluse tunnistada haridus- ja teadusministri 16.08.2019 määruse nr 37 „Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord“ § 2 lõike 2 teine lause kehtetuks, sest selles sätestatu on vastuolus kõrgharidusseaduse § 15 lõikega 4 ja Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 lõikega 1 ja § 94 lõikega 2.

Õiguskantsler tegi 19.08.2024 haridus- ja teadusministrile [ettepaneku](#) viia [haridus- ja teadusministri 16.08.2019 määruse nr 37 „Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord“ § 2 lõike 2](#) teine lause kooskõlla seaduse ja põhiseadusega. Haridus- ja teadusminister saatis õiguskantsleri ettepanekule [vastuse](#) 07.10.2024. Määruse nr 37 § 2 lõike 2 muudatust ei ole haridus- ja teadusminister siiani kehtestanud.

1. Haridus- ja teadusministri 16.08.2019 määrus nr 37 „Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord“ (edaspidi määrus nr 37) on kehtestatud [kõrgharidusseaduse \(KHaS\) § 15 lõike 4](#) alusel. See säte ütleb, et üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.
2. Määrus nr 37 näeb ette, et rakenduskõrgharidusõppe, bakalaureuseõppe, magistriõppe ning integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilastel on võimalik taotleda erialastipendiumi. Peale selle on võimalik taotleda erivajadusega üliõpilaste stipendiumi ning asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste kõrghariduse omandamist toetavat stipendiumi ([määruse nr 37 § 1 lg 2](#)). Erialastipendiumi taotlus tuleb esitada õppeasutusele. Kõrghariduse omandamist toetava stipendiumi taotlus esitatakse Haridus- ja Noorteametile (määruse nr 37 § 2 lg 2).
3. Määruse nr 37 § 2 lõike 2 teine lause sätestab: „Õppeasutus ja Haridus- ja Noorteamet (edaspidi *stipendiumi maksjad*) kehtestavad taotluste esitamise täpse aja ja viisi.“
4. Seaduslikkuse põhimõtte kohaselt saab määrus olla põhiseadusega kooskõlas üksnes juhul, kui see on antud põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse normi (volitusnormi) alusel ([Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 23.02.2023 otsus asjas nr 5-2-11, p 10](#)). Määruse saab anda ainult seadusega sätestatud alustel ja korras ([põhiseaduse § 3 lg 1](#) ja [§ 94 lg 2](#)).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

5. KHaS § 15 lõike 4 kohaselt on ministril õigus oma määrusega kehtestada üliõpilaste riiklike stipendiumide määramise kord. Kord (menetlus) on üks tervik, mistõttu on taotlemise aeg ja viis stipendiumi määramise korra üks osa. Seega hõlmab stipendiumi määramise kord ka stipendiumi taotlemise aega ja viisi. Haridus- ja teadusminister võib loobuda stipendiumi taotlemise aja ja viisi reguleerimisest. Sel juhul rakendatakse stipendiumitaotluse lahendamisel haldusmenetluse seadust.

6. Seaduses ei ole ette nähtud, et korra kehtestamise tohib edasi volitada õppeasutustele ja Haridus- ja Noorteametile. Seega ei saa minister edasi volitada ka korra osade kehtestamist.

7. Määruse nr 37 § 2 lõike 2 kohaselt tuleb üliõpilasel esitada stipendiumitaotlus hiljemalt 1. oktoobriks ja kevadsemestril hiljemalt 1. märtsiks. Taotluse esitamise alguskuupäeva ei ole määrusega kehtestatud. Alguskuupäeva kehtestamise õiguse on minister määruse nr 37 § 2 lõike 2 teise lausega edasi volitanud õppeasutusele ning Haridus- ja Noorteametile. Seega on minister leidnud, et stipendiumi taotlemise tähtaja pikkuse üle otsustavad tema asemel õppeasutused ning Haridus- ja Noorteamet. See on vastuolus KHaS § 15 lõikega 4 ning võib muu hulgas tuua kaasa olukorra, et ühes kõrgkoolis on võimalik määruse alusel makstavat stipendiumi taotleda näiteks kaks nädalat, teises aga terve kuu.

8. Määruse nr 37 § 2 lõike 2 teise lausega on minister põhiseadusvastaselt edasi volitanud ka taotluse esitamise viisi kehtestamise. Nii on minister andnud õppeasutusele ja Haridus- ja Noorteametile võimaluse kehtestada haldusmenetluse seaduses sätestatud erandeid. Nimelt sätestab [haldusmenetluse seaduse \(HMS\) § 14 lõige 1](#), et kui seadusega või selle alusel antud õigusaktiga ei ole taotluse kohustuslikku vormi ette nähtud, võib stipendiumitaotluse esitada vabas vormis. Riigikogu on KHaS § 15 lõike 4 sätestamisel leidnud, et sellise erandi tegemise põhjendatuse üle otsustab haridus- ja teadusminister ja mitte keegi teine.

9. Kokkuvõtvalt: haridus- ja teadusministril ei ole õigust stipendiumitaotluste esitamise täpse aja ja viisi (stipendiumi määramise korra) kehtestamist edasi volitada, sest kõrgharidusseadus sellist võimalust ei anna.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: õiguskantsleri 19.08.2024 ettepanek haridus- ja teadusministrile